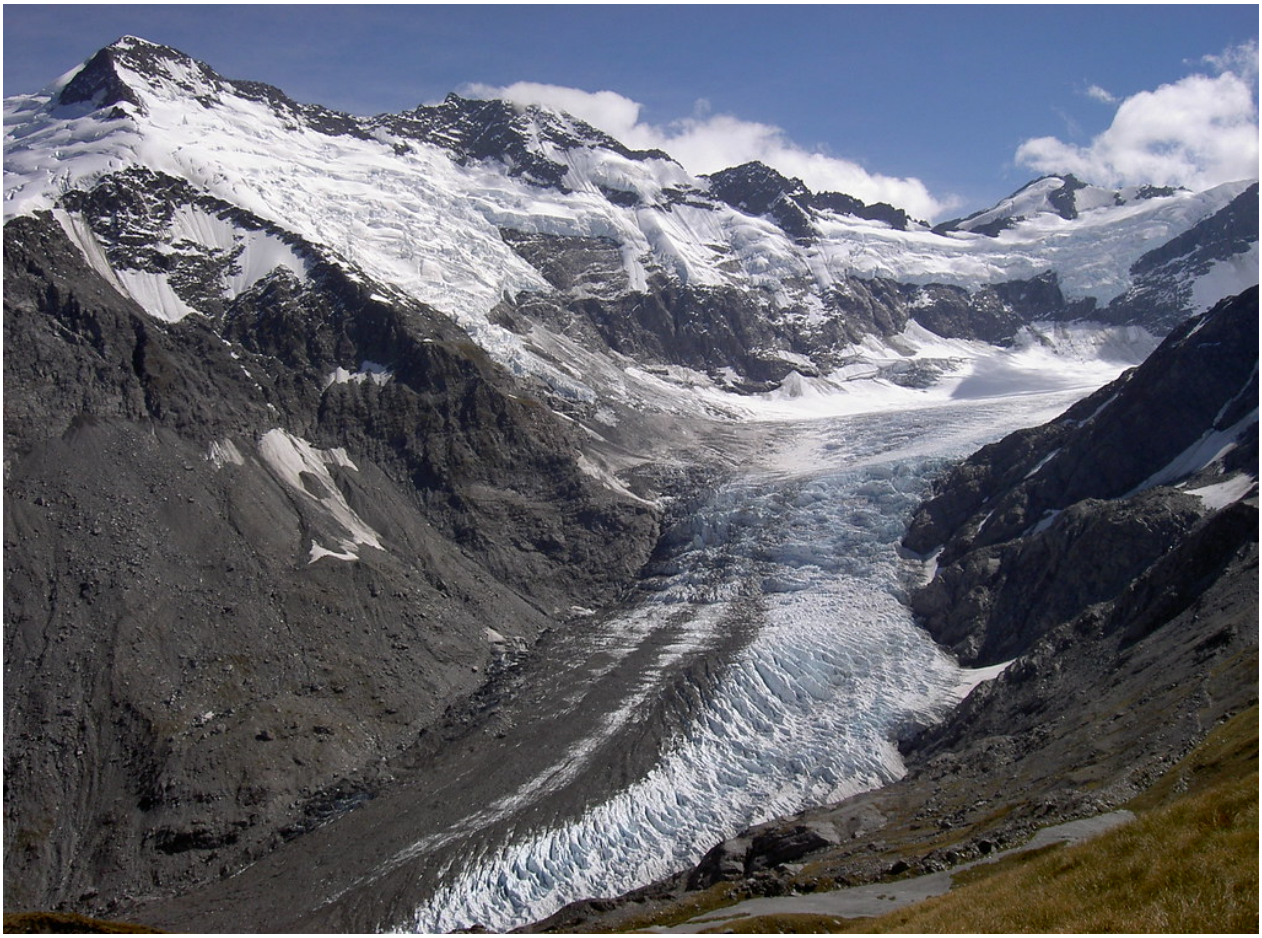
Glaciation

Af Lennart Kiil

Andreas Beeker, CC BY 2.0

Dannelse og vækst af gletsjere.

Glaciation bruges sommetider i stedet for istid som betegnelse for en periode, hvor store landmasser er dækket af tyk is.

Gletsjere er store masser af is. De bevæger sig langsomt på grund af tyngdekraftens påvirkning. De dannes og vokser, når der falder sne om vinteren. Hvis vinterens sne ikke smelter helt igen i løbet af sommeren, vil gletsjeren vokse med et nyt lag sne hvert år. Med tiden bliver gletsjeren derfor tykkere og tykkere indtil den er så tyk og tung, at isen i bunden begynder at opføre sig lidt som en væske. Hvis ismassen ligger i et terræn med en hældning vil den langsomt begynde at glide nedad på grund af

Kopiering og print fra Klimaleksikon til undervisningsbrug tilladt efter aftale med CopyDan Tekst & Node

tyngdekraften.

Glaciationer, specielt inden for de sidste to millioner år, har haft en stor indflydelse på landskabet. Det skyldes, at gletsjere under deres fremfærd ofte slæber sten og jord med sig i store mængder, som efterlades, når isen trækker sig tilbage igen (smelter).

Det er sådanne efterladenskaber fra gletsjere, der har skabt de karakteristiske morænelandskaber. Disse består af alt fra store kampesten til finmalet stenmateriale og moræne. Moræne er en jordart bestående af små mineralkorn, klippefragmenter i forskellig kornstørrelser. Moræne indeholder nogle steder også værdifulde mineraler såsom diamanter og andre ædelsten samt fossiler.

Glaciationer ændrer også landskabet ved plukning og afskrabning. Plukning sker når en gletsjer bevæger sig hen over en fast undergrund af klippe, og smeltevand fra gletsjeren trænger ned i revner i klippen. Når vandet efterfølgende fryser til is, udvider det sig og sprænger klippestykker fri af undergrunden, som derefter føres med videre. Plukning kan danne søer og fjorde.

Afskrabning sker, hvis en gletsjer i bevægelse har en masse sten og andet materiale indlejret i sig. Dette vil virke som en form for grov sandpapir på overfladen, som gletsjeren bevæger sig hen over. Det er for eksempel ved afskrabning, at U-formede dale er blevet skabt, når isens har skrabet sig vej ud igennem dale, der oprindeligt var V-formede.

Gletsjere har i kombination med den grønlandske indlandsis en stor indflydelse på Jordens klima. De er således med til at afkøle Jorden takket være deres refleksion af solens lys. Hvis øgede temperaturer får isen til at smelte, vil det forårsage positiv feedback. Det skyldes, at der ved en mindre overflade af is vil være en mindre refleksion, hvilket vil medføre højere temperaturer, som dernæst vil give endnu højere afsmeltning og så fremdeles.

Hvis al isen på Jorden smelter, vil havniveauet stige med mere end 70 meter. Heldigvis forudsiger selv de mest pessimistiske klimamodeller ikke, at alle Jordens gletsjere og indlandsis vil smelte.

Husk at tage quizzen online på klimaleksikon.dk/opslag/glaciation

Kopiering og print fra Klimaleksikon til undervisningsbrug tilladt efter aftale med CopyDan Tekst & Node

Sådan henviser du til opslaget

Lennart Kiil: "Glaciation". Klimaleksikon, klimaleksikon.dk/opslag/glaciation, hentet 8. november 2026.

Klimaleksikon er gratis og uden login.

Kopiering og print fra Klimaleksikon til undervisningsbrug tilladt efter aftale med CopyDan Tekst & Node